

OSVRT NA ČLANAK »FUNKCIJE POKRETNOG ZAPREČAVANJA U BORBENIM DEJSTVIMA«

U »Vojnom delu« br. 1/73. godine objavljen je članak pod gornjim naslovom u kojem autor daje neka objašnjenja iz oblasti zaprečavanja, pri čemu posebnu pažnju posvećuje elementima pokretnog zaprečavanja.

*

Kada se govori i piše o »funkcijama zaprečavanja...« u koncepciji ONO, ni za trenutak ne treba gubiti iz vida činjenicu da zaprečavanje predstavlja svojevrstan taktičko-tehnički sistem, koji je već poodavno našao svoje mesto u oblasti strategije, pa je tako postao i *predmet interesovanja celog društva*, a ne samo OS. Prema svom karakteru zaprečavanje se sastoji od više veoma značajnih i nezamenljivih komponenata (pre svega, snaga za zaprečavanje, raspoloživog vremena i sredstava za zaprečavanje) koje se međusobno dopunjuju, isprepliću i uslovljavaju do te mere da bi njegova funkcija u stratezijskim okvirima koncepcije postala potpuno defektna ako bi se bilo koja od tih komponenata samo i delimično zapostavila ili narušila.

Koncepcija opštenarodne odbrane i usvojene osnove naše vojne strategije odredili su i pravo mesto zaprečavanju. Ono je od sektorskog inženjerskog miniranja položaja, rušenja objekata i izrade prepreka u *rejonima — zonama borbenih dejstava*, evoluiralo u opštejugoslovenski *sistem zaprečavanja*, koji se istovremeno ugrađuje u prostor celokupnog ratišta uklapajući se — po delovima i u celini — u celokupni sistem oružane borbe.

Analizirajući pomenuti članak potpukovnika Vukelića, čitalac se nikako ne može oteti utisku da je autor umnogome zanemario naše koncepcijske poglede i rešenja, koji su već i u praksi otišli izvan okvira teorije zaprečavanja.

1. U uvodnom delu članka, na samom njegovom početku, autor tvrdi »... da je nedovoljno pisano o tzv. *parcijalnim* pitanjima koja, sa stanovišta borbe u celini, predstavljaju njene segmente, odnosno više ili manje *njene izdvojene funkcionalne celine*« (sve podvukao A. H.) da bi zatim konstatovao da je »jedno od njih i problematika zaprečavanja...«. Da li je zaprečavanje u koncepciji ONO, makar i sa stanovišta borbe u celini, kako to autor kaže, »parcijalno pitanje«, »segment« ili »izdvojena funkcionalna celina«?

Čini se da nema potrebe dokazivati da bi oružana borba koju bi narodi Jugoslavije vodili predstavljala veoma široku i razudenu skalu raznovrsnih aktivnosti, koje će se ispoljavati preko dejstava krupnih operativno-strategijskih grupacija (sastava) i uz najaktivniju podršku i raznoliku aktivnost celokupnog stanovništva. Oružana borba u našim uslovima sastojala bi se, u stvari, od više oblika, a vodili bi je »na frontu«, u našoj pozadini i pozadini neprijatelja, svi delovi OS — i jedinice operativne armije, i partizanske, teritorijalne, diverzantske, omladinske i druge jedinice *uz svestrano i masovno učešće naroda u pružanju otpora agresoru* i u izvršavanju drugih zadataka. To praktično znači da fizionomija oružane borbe neposredno zavisi od *raznovrsnosti, karaktera i načina izvođenja svih dejstava koja čine jedinstvenu celinu*, odnosno opšti sistem oružane borbe, a u tom sklopu inkorporirani su i svi drugi sistemi: sistem vatre, sistem utvrđivanja, *sistem zaprečavanja* i sl. Prema tome, nema nikakve potrebe, a često može biti i veoma štetno, da se zaprečavanje tretira kao »parcijalno pitanje« ili čak kao »izdvojena funkcionalna celina ili segment« oružane borbe. Jer, *ono je sastavni i nerazdvojni deo te celine*, pre svega zato što se primenjuje u svim vidovima borbenih dejstava, što ga pripremaju i sprovode ne samo jedinice svih vidova i rodova OS već i sve druge snage društva.

2. U članku se ispravno konstatuje da zaprečavanje »predstavlja stalnu obavezu i zadatak komandi i jedinica svih stepena...«, ali odmah posle te tvrdnje autor ističe kako, navodno: »Za razliku od drugih vrsta dejstava, *zaprečavanje ima i tu prednost što se može primenjivati gotovo u svim situacijama*« (podvukao A. H.). Ne obrazlažući šire ovu misao, ostaje potpuno nejasno zbog čega se uopšte govori o ovoj »prednosti«, kada to više i nije nikakva prednost, već »stalna obaveza i zadatak svih«, koji se imperativno postavlja i o kome danas niko više i ne vodi rasprave u odnosu na značaj, mesto i ulogu zaprečavanja u oružanoj borbi. Rasprave takve vrste odavno su u nas iscrpene, stavovi raščišćeni i zadaci jasno i nedvosmisleno formulisani. Ostala su, doduše, druga pitanja o kojima valja razmišljati, tj. iznalaziti bolja taktičko-tehnička rešenja.

3. Autor tvrdi da je »... primena zaprečavanja znatno jednostavnija od mnogih drugih formi (dejtava), te da, s obzirom na efekt dejstva, zahteva relativno male izdatke«.

Mišljenja sam da samu primenu zaprečavanja niukom slučaju ne treba *pojednostavljivati*, bez obzira na to da li se radi o korišćenju prirodnih ili primeni raznih vrsta veštačkih prepreka; ponajmanje kada se radi o upotrebi minsko-eksplozivnih sredstava (MES). Korišćenje i uklapanje prirodnih prepreka u odbrambeni sistem, te organizovanje odbrane, vatrenog sistema, aktivnih dejstava i dr. — veštine su koje se ne uče i ne savlađuju jednostavnim studiranjem ratne veštine, već, pre svega, kroz manevre, vežbe i ratnu praksu starešina, pri čemu su od ne malog značaja i iskustva dosadašnjih ratova. Isto tako, nije jednostavno, već naprotiv veoma složeno doneti i realizovati odluku o zaprečavanju, kada se ono sprovodi primenom raznih vrsta veštačkih prepreka, a naročito MES. Ovo zbog toga što koncepcija ONO zahteva izuzetno aktivna dejstva prema neprijatelju, a ona će se izvoditi u uslovima neprekidnog manevrovanja i po frontu i dubini čitavog jugoslovenskog ratišta. Teško je i pretpostaviti posledice koje bi nastale uprošćenim, pojednostavljenim ili nedovoljno smišljenim i isplaniranim zaprečavanjem, posebno u pogledu ograničavanja ili, pak, onemogućavanja izvođenja aktivnih dejstava, manevra, dotura i evakuacije na bojištu, što i sam autor uočava. Primena zaprečavanja, kao što se vidi, nije baš nimalo jednostavna.

Što se tiče »izdataka« za zaprečavanje, istina je samo to da se prirodne prepreke — drvo, zemlja i kamen — neće posebno »nabavljati i doturati«, dok će za MES, koja čine osnovu zaprečavanja, biti potrebni ne baš mali izdaci. Međutim, ovo pitanje je za temu o zaprečavanju trenutno u drugom planu.

4. Kada je reč o klasifikaciji zaprečavanja, treba reći da se »plansko« (termin nije adekvatan) zaprečavanje neće izvoditi, načelno, samo u pripremi operacija, *već i u toku samih operacija*. Naime, poznato je kakva su naša gledišta prema strategiji iznenađenja, šta je to početni period rata i koliko on može trajati, a šta je daljnji rok rata i vreme njegovog trajanja.

Ako bismo pošli od pretpostavke izvođenja borbenih dejstava samo na jednom od vojišta — imajući u vidu vreme koje će stajati na raspolaganju za pripreme i izvršenje zaprečavanja u početnom periodu rata, kao i raspoložive snage i sredstva koja treba ugraditi — verovatno bismo brzo došli do zaključka da će nam raspoloživo vreme uvek biti veoma ograničeno, da će se u pograničnim zonama

svoditi čak na minute (polazimo od najteže varijante rata — iznenađenja), a u dubini teritorije, u pojedinim zonama, s obzirom na široke mogućnosti upotrebe VD, možda najviše na nekoliko sati. Sigurno je da će pojedini pravci biti pripremani i zaprečavani danima i mesecima, što je veoma povoljno, ali o tome ovde nije reč. Reč je o kritičnom vremenu za zaprečavanje, a to su one minute i eventualno časovi koji će nam stajati na raspolaganju. Zato se i nameće zahtev *da ovo kritično vreme bude najefikasnije iskorišćeno*, kako bi sistem zaprečavanja dostigao najviši stepen borbene gotovosti, i po masovnosti i raznovrsnosti prepreka, i po majstorstvu i veštini njihovog postavljanja i uklapanja u opšti sistem odbrane. Da li se, prema tome, može govoriti o planskom zaprečavanju »načelno u pripremi operacija«? Ni govora! Ono će se u fazi pripreme operacija izvoditi *dosta obimno*, u toku izvođenja operacija još *obimnije*, a u daljem toku rata *najobimnije i najmasovnije*. Ne prilaziti zaprečavanju sa ovih pozicija, znači unapred ga svesti na najmanju meru i odreći se njegovog strategijskog značaja i efekta.

5. Kada govori o snagama za zaprečavanje, autor ne uočava i druge snage koje bi vršile zaprečavanje, sem isključivo »svih jedinica na celoj dubini odbrambene zone«. Očigledno je da se ovakav zahtev ne može postaviti u isključivoj formi i samo pred OS. Razloga za to ima više: mnoge operativne jedinice biće prvenstveno neposredno angažovane u vođenju aktivne oružane borbe protiv agresora; na položajima u dubini u trenutku iznenadne agresije jedinice sukcesivno posedaju svoje položaje; inženjerske jedinice po delovima i u celini mogu pristupiti zaprečavanju dejstvujući u početnom periodu kao grupe za zaprečavanje (GZ), naročito na pravcima koji izводе u dubinu teritorije, a zatim ili uporedo sa rušenjem objekata i miniranjem zemljišta u zahvatu osnovnih komunikacijskih pravaca. Sve to upućuje na zaključak da se snagama agresora, posebno u najkritičnijem periodu, ne smeju ostaviti mogućnosti da brzo i bez većih zastoja savlađuju prostor i prodiru u dubinu teritorije.

Koje su to snage koje bi *morale* biti zainteresovane i angažovane da u zajednici sa OS rade na uspostavljanju što čvršćeg sistema zaprečavanja? Pored jedinica operativne armije i teritorijalne odbrane, to su, pre svega, jedinice civilne zaštite, milicija, omladinske i diverzantske jedinice, građevinska preduzeća i preduzeća za puteve, aerodromska, lučka i železnička preduzeća, šumska gospodarstva, poljoprivredne organizacije i dr. A to znači da će OS moći da realizuju samo *jedan deo* celokupnog sistema zaprečavanja, dok će *pretežni deo izvršavati sve ostale snage društva*.

Autor, dalje, tvrdi da se pokretno zaprečavanje »... izvodi i *organizuje* uporedo s razvojem dinamike borbe« (podvukao A. H.). Međutim, ni ova tvrdnja nije održiva. I pokretno zaprečavanje, naime, mora se planirati i *organizovati* obavezno u pripremi operacija, dok će se u toku operacija vršiti samo dopunsko planiranje i organizovanje, a nikako čitav problem ostavljati i rešavati isključivo »uporedo s razvojem dinamike borbe«, jer bi to značilo, kako i sam autor kaže, prepustiti se stihiji i slučaju.

6. Pretežni deo članka posvećen je razmišljanjima o organizovanju i dejstvima grupa za zaprečavanje (GZ) i pokretnih grupa za zaprečavanje (PGZ), pri čemu se razmatranja kreću isključivo u klasičnim okvirima, što se ne može prihvatiti. Tako, na primer, objašnjavajući ulogu i zadatke GZ i PGZ, autor kaže da se »... druge formiraju, načelno, za pomoćne i manje branjene pravce (mada tako ne mora biti), a prve — za težišne rejone«. Međutim, čudno je da se ništa ne govori o tome da uloga GZ dolazi do izražaja, prvenstveno, u odbrambenim, a PGZ i u odbrambenim i u ostalim vidovima borbenih dejstava. Tek kada se ovo utvrdi, može se govoriti o njihovom mestu u borbenom (operativnom) poretku. Dok se možemo i složiti sa autorovom tezom da se PGZ formiraju za pomoćne i manje branjene pravce, nikako se ne može prihvatiti kategorična tvrdnja da se GZ formiraju isključivo i samo za težišne rejone. Ako u stratejskim okvirima nije težište na jednom vojištu, ne znači da u okvirima »sporednog« vojišta ili odbrambene zone neće biti i težišnih i pomoćnih pravaca, pa će se i na njima naći i dejstvovati i grupe za zaprečavanje. Prema tome, GZ će dejstvovati, u zavisnosti od situacije, zemljišta i objekata na komunikacijama, *kako na težišnim, tako i na pomoćnim i manje branjenim pravcima*, pripremaće za rušenje, posedati i rušiti mnoge objekte u plićoj i dubljoj pozadini naših snaga (naročito na VD prostorijama). Uostalom, ovakva rešenja je naša praksa već odavno potvrdila.

Obrazlažući svoj stav o GZ i PGZ, autor ističe da one »... mogu da primenjuju i druge postupke«, a ne samo miniranja i rušenja, ali na žalost o tim »drugim postupcima« ništa ne govori. Na sličan način ukazuje i na »... nužnost radikalnog skraćivanja vremena za izvršenje zaprečavanja...«, ali se i ovde zadržava samo na konstataciji. Po mom mišljenju, međutim, upravo su to pitanja o kojima bi trebalo što više govoriti. Između ostalog, da GZ i PGZ mogu vršiti zaprečavanje i plavljenjem, stvaranjem požara, aktiviranjem kame-nometnih fugasa, rušenjem komunikacija i sl. Što se, pak, tiče skraćivanja vremena za izvršenje zaprečavanja, to se može postići: pravovremenim (ne »blagovremenim«) pripremanjem linija za zapre-

čavanje i izradom poljskih skladišta, pravovremenim doturom MES, izradom dokumentacije, organizovanjem sistema veza i komandovanja itd. Kada se sve to ima u vidu, sasvim je realno očekivati i tražiti rešenja i van okvira klasičnih normi formiranja i dejstava GZ i PGZ. Zar se mnogi, pa i kompleksni, zadaci GZ i PGZ ne mogu preneti na TK, radne organizacije i preduzeća za puteve (ko će bolje porušiti put od stručnjaka koji ga je i gradio?!), zar ne može vodo-privredna organizacija izvršiti plavljenje, zašto da jedno šumsko gospodarstvo uspešno i planski ne organizuje zaprečavanje, zašto da se pravovremeno ne angažuju radne jedinice od mesnog stanovništva na pripremi linija za zaprečavanje, zašto MES ne bi mogla biti poverena na čuvanje mesnim zajednicama, radnim i drugim organizacijama itd? Na sva ova pitanja naša praksa već daje pozitivne odgovore i tu ne može (i ne bi smelo) da bude nikakvih nesporazuma. Ako je tako, a smatramo da jeste, onda treba smelo i stvaralački pristupati i reviziji postojećih klasičnih rešenja, a to u ovom slučaju znači da se više ne može govoriti »... o dva izdiferencirana stava: jedan, koji zastupa tezu da PGZ treba stvarati samo i isključivo od formacijskih inž. jedinica... i drugi, koji ukazuje na potrebu i celishodnost šireg uključivanja jedinica u PGZ, pa čak i formiranje privremenih združenih sastava za te svrhe«. Autor se, doduše, zalaže za ovaj drugi stav. Međutim, i jedan i drugi, pogotovo u kombinaciji sa angažovanjem ostalih struktura, *u određenim konkretnim uslovima* davaće i najoptimalnije rezultate.

U tesnoj vezi s ovim su i neke druge tvrdnje, koje zaslužuju da se o njima iznesu i druga mišljenja. Pošto je na klasičan način pristupio razmatranju GZ i PGZ, autor dolazi i do klasičnih zaključaka. Jedan od njih formulisan je na sledeći način: »... grupa će dejstvovati gotovo uvek u uslovima stalne prisutnosti protivnika«, pri čemu se verovatno misli na neposredni uticaj vatre peš. naoružanja. Takva tvrdnja, međutim, nije i ne može da bude pravilo, jer se više ne radi o klasičnom izlasku PGZ na linije zaprečavanja, s obzirom na to da se na tim linijama već nalaze i određene snage i sredstva, pa ih je potrebno samo aktivirati ugovorenim znacima (po vremenu, kretanju protivnika i sl.). U vezi s tim je i tvrdnja »... da vreme zadržavanja na liniji susreta najčešće neće biti duže od 1 do 2 časa«, koja postaje irelevantna, jer se vreme više ne može računati u časovima, već minutima. A to je sasvim novi kvalitet.

7. U raspravama ovakve vrste ipak bismo se morali više držati naših konceptijskih pogleda na vođenje rata. Moramo, naime, imati u vidu sve realnosti (u vremenu i prostoru) jugoslovenskog ratišta i sagledavati celokupan sistem opštenarodne odbrane, koji je i po

sadržaju i po rešenjima mnogo potpuniji i dublji. Zbog toga dosta čudno zvuči rečenica na str. 62: »Na privremeno posednutoj teritoriji, pogotovo u uslovima opštenarodnog odbrambenog rata, zaprečavanje će imati takođe *mnoštvo osobenosti*« (podvukao A.H.). Proizilazi kao da su uslovi opštenarodnog odbrambenog rata izuzetni uslovi i kao da koncepcija ONO nije stvarnost u organizovanju i pripremanju društva za rat. Od normalnih i optimalnih rešenja i postupaka u ONOR-u ističe se »mnoštvo osobenosti«, pa se tvrdi da će se javljati »... i druge specifičnosti: mogućnost iznenadnih obostranih dejstava iz različitih pravaca ka jednom ili više rejona; česta primena manjih taktičkih desanata i diverzantskih akcija; masovna upotreba helikoptera za transport ljudstva i materijalnih sredstava; ograničenost minsko-eksplozivnih sredstava za zaprečavanje i teškoće u snabdevanju i čuvanju rezervi; neophodnost angažovanja što većeg broja jedinica za zadatke zaprečavanja, s obzirom na mali broj stručnih, inženjerskih jedinica i dr.« Da li su to specifičnosti, ako je sve ove postupke i mogućnosti naša koncepcija već sagledala, izučila i, u krajnjoj liniji, pored ostalog, i sama izrasla iz njih?

8. Dok se na jednom mestu tvrdi da GZ i PGZ »mogu da primenjuju i druge postupke« sem miniranja i rušenja, dve stranice posle toga zastupa se potpuno drugi stav: »da se GZ formiraju s isključivim zadatkom rušenja komunikacija i objekata i manjih miniranja...« (sve podvukao A.H.), pa nije jasno koje stavove autor zapravo zastupa.

Slazemo se sa autorom kada govori o značaju i potrebi organizacije sistema komandovanja i obezbeđenju kontinuirane veze na liniji GZ — pretpostavljena komanda. Međutim, nikako nije isključivo rešenje i ključ uspeha samo u tome da se uspostave sigurne veze, pa čak i »preko više kanala«. Očigledno, ovde su ispuštena iz vida elektronska dejstva, koja će sasvim sigurno preduzimati sve zaraćene strane u ratnom sukobu. Otuda treba i očekivati sva moguća radio-ometanja, pa i potpuno paralisanje radio-saobraćaja. U takvoj situaciji, u uslovima opštenarodne odbrane, jedino je rešenje u našim ljudima. Njima — izvršiocima zaprečavanja, treba dati punu slobodu, a inicijativu preneti do poslednjeg vojnika-građanina na objektu koji se ruši. Tu snagu i značaj inicijative naroda, jedinica, boraca svestrano je potvrdio i naš oslobodilački rat. Iz nje će ponovno izrastati dovitljivost, preduzimljivost, snalažljivost, smelost, a to znači da inicijativa odbacuje svaku pasivnost i iščekivanje razvijajući istovremeno polet, volju i moral, sve radi uspešnog rešavanja zadataka, pa i onih iz zaprečavanja.

Pukovnik
Ahmed HAMZIĆ